

Suuskade

korrashoiu, tõrvamise ja määrimise õpetus

E. L E P P

Leitnant

Kaitseliidu peastaabi spordijaoskonna päalik

T a l l i n n a s 1 9 3 2

Suuskade

korrashoiu, tõrvamise ja määrimise õpetus

E. L E P P

Leitnant

Kaitseliidu peastaabi spordijaoskonna päalik

T a l l i n n a s 1932

✓
2

A= 8435

Suuskade korrashoiu vajadusest.

Iga tõsise suusataja peamiseks hoo-
leks ja mureks olgu, et tema suusad pü-
siksik pikemat aega korras ja võimaldak-
sid suusatajale mõnusat, kiiret liuglemist.

On tõsiasi, et sissesõidetud korralikult
hoitud suusad võimaldavad mõnusamat
sõitu kui äsja „nõelasilmast tulnud“ pui-
sed lumelauad.

Et suusad ja varustus ei kõduneks ega
muutuks tarvitamiskõlbmatuks, peab suu-
sataja ise eestkätt olema teadlik neis ük-
sikasjuss, millised tema suuski ja varustust
ähvardavad „reast välja lüüa“ ning os-
kama ja suutma õigel ajal nendele pahedele
vastu astuda.

Suuskade korrashoid.

Suuskade suurimaks vaenlaseks on
niiskus, mille tagajärjel suusad kisuvad
kaardu. Seepärast tuleb igakord peale
suusatamise suusad puhastada lumest ja
tuua nad lühikeseks ajaks sooja, et suus-
kadele ja sidemetele tardunud kõva lumi
ja jää ära sulaksid ning väline külm ja
niiskus suusa välisele pinnale kogunedes
saaks sealt maha pühitud.

On suusad kuivad, asetada suusad põh-
jadega vastamisi, nende vahele keskkoha
paigutades puust klotsi, mis suuskadele

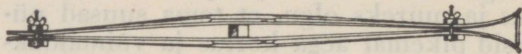
Niiskuse
mõju suuska-
dele ja selle
kõrvalda-
mine.

Suuskade
hoidmine
pärast suusa-
tamist.

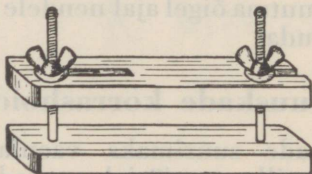
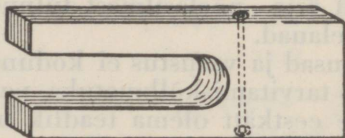
annaks tarviliku keskmise nõgu, umbes 2—3 cm, juhul, kui see puudub ja suusad on sirgeks tõmbunud.

Suuskade
kooshoid-
mine.

Suusad siduda kokku rihmade abil suusaninas ja kannas joon. 1 näidatud viisil. Suuskade kooshoidmiseks võib tar-

Joon. 1. Suusad klambrite vahel.

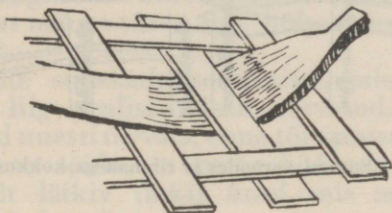
Joon. 2. Klambrid.

vitada ka puust klambreid, joon. 2, kuid soovitamam on rihm või nöör, mis suusaretketel kergem kaasas kanda ja suusa põhjad ühetaolisemalt üksteise vastu rõhub.

Suusa ninade korrashoidmiseks asetada nende vahele koolutuspulk või klots (joon. 1). Juhul, kui suuskade ninad on

Suusa
ninade
korrashoid.

sirgeks tõmbunud, võib neid parandada joon. 3. näidatud viisil asetades paenutusraami. Koolutuspulga või klotsi puudumisel asetada suusad seisma ninadele, s. o. suusa ninad alla vastu põrandat, kannad üles.

Joon. 3. Suusa nina paenutusraamis.

Soovitav on suuski hoida kuivas, keskmise temperatuuriga ruumis. Liig kõrge temperatuur mõjub suuskadele sama halvasti kui niiskus, s. o. suusad kisuvad kaardu.

Suuskade hoiuruum.

On suuskade keskkohalt (nõgu) liig kõrge, mille tagajärjel kuluvad suusa põhja üksikud kohad peamiselt ninas ja kannas, tuleb põhjadega vastamisi asetatud suusad keskkohalt rihmaga kokku tõmmata.

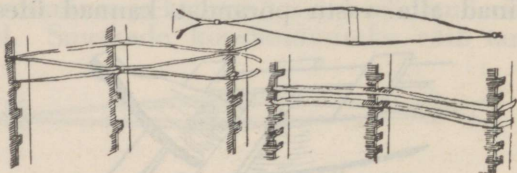
Kõrge nõgu parandamine.

Suvel hoida suuski kohas, kuhu ei pääse ligi päikene ja vesi, kus liigne kuumus suuski ei kõrveta. Suusad tõrvata, siduda kokku põhjad vastamisi ja asetada nende keskkohalt põhjade vahele 5—8 cm laiune klots. Suusa ninade vahele asetada pulk või kolmenurgeline klots.

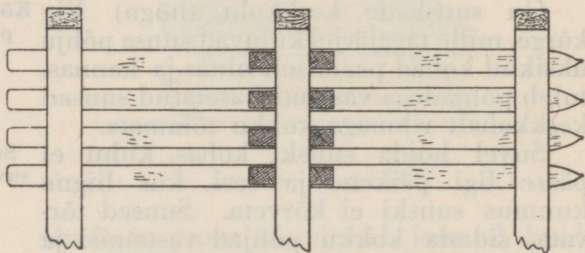
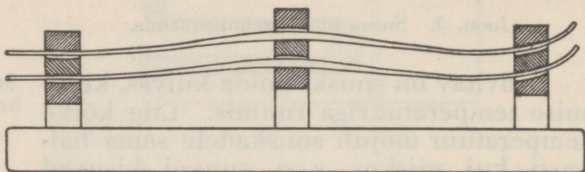
Suuskade suvine panipaik.

Soovitav on suuremat arvu suuski suvel hoida joon. 4. ja 5. näidatud erilistes

varnades. Üksikut suusapaari hoida klambrite vahel või siduda rihmadega joon. 1 näidatud viisil ja asetada panipaika la-

Joon. 4. Suusad varnades ja rihmadega kokkuseotuna.

Joon. 5. Suusad varnades.

mama põiki, või täiesti püstloodis, et ära hoida suuskade üksikute osade (tugipunktide) kaardu kiskumist.

Suuskade tõrvamine.

Suuskade korrashoidmisel etendab tõrvamine ülitähtsat osa. Tõrv teeb suusa pinna tihedaks ja takistab sinna niiskuse sissetungimist. Tõrvamisel tarvitada hääd vedelat männi tõrva, mis hõlpsasti puusse imbub.

Suuskade tõrvamine.

Tõrva valik.

Uute suuskade soetamisel, juhul kui need liig pealiskaudselt tõrvatud, tuleb suusad uuesti tõrvata, enne tõrvamist tehes lühikese sõidu, et maha hõõruda suusa põhjalt läikiv (laki) kord, mis takistab tõrva imbumist puusse.

Uute suuskade tõrvamine.

Hiljem, kui suusad on juba tarvitusel, tuleb aegajalt tõrvamist jätkata, eriti siis, kui suusa põhi paljust tarvitamisest kipub valgeks minema. Umbes paar tundi enne tõrvamist tuua suusad tuppa „sooja“ ja kõrvaldada suusa põhjalt soendamise ja pühkimise teel kõik määrded. Suuskade tõrvamist on mõnusam toimetada suures leivaahjus. Sarnase ahju puudumisel võib tõrvamist toimetada ka lõkketulel, priimusel, jootmislambiga jne.

Tarvitusel olevate suuskade tõrvamine.

Tõrvamisel ahjus ja lõkkel mõjuvat kuumust annavad hõõguvad söed, kui ei ole karta tahma ja liig käredat leektuld. Juhul, kui olukord ei võimalda hõõguva tule äraootamist, tuleb leektuli pealt katta plekiga, mis kuumaks minnes hõõgtuld asendab ja tahma suusast eemale hoiab.

Tõrvamine ahjus ja lõkkel.

On tõrv liig paks, ajada tõrv kuumaks ja sellega katta pintsliga või riidetüki abil kuumendatud suusa põhi. Soovitav on suusa kuumendamisel mitte üksnes soen-

Paks tõrv.

dada suusa põhja, vaid ka vaheldamisi suusa ülemist pinda, mis ära hoiab suusa sirgeks tõmbumise ja kaardu kiskumise. Ei ole soovitatav tulele viia kogu suuska korraga, s. o. terves suusa pikkuses, mille juures suusk võib hõlpsasti kaardu tõmbuda. Soendada ja tõrvata suuska tuleb jaokaupa, s. o. enne nina, siis suusa keskoht ja lõpuks suusa kand.

**Tõrvamise
käik.**

Peab hoolt kandma selle eest, et tulel soendamisel ei saaks rikutud suusa kummid ja sidemed. On tõrv kantud suusa põhjale, tuleb seda uuesti soendada. Seejuures hakkab tõrv suusal keema, puusse imbuma ja ilmuvad õhurakukesed. Nüüd katta suusa põhi uue tõrvakorraga, jälle soendada ja nii edasi, kuni puu on tõrvaga küllastunud. Suusa põhi on seega muutunud tumepunaseks, vanemate suuskade juures mustaks. On kogu suusa põhi selliselt tõrvaga läbi imbutatud, kõrvaldada suusalt pühkimisega liigne tõrva kord, seejuures silmas pidades, et suusa põhjale siiski jääks õhukene niiske kord tõrva, mis iseenesest suusa põhja imbub suuskade külmaks minemisel. Selle õhukese tõrva korra mahapühkimisel jääks suusa põhi liig kuivaks.

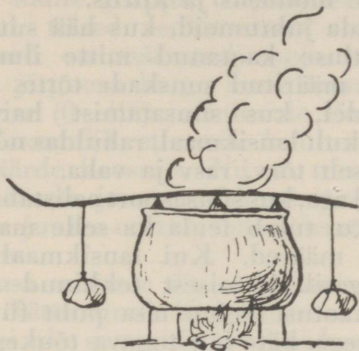
**Suuskade
sirgumine ja
kaardumine.**

Suuskade tõrvamisel juhtub sageli, et suusad sirgeks ja kruvitaoliselt kaardu kisuvad. Neid puudusi tuleb kohe kõrvaldada sealsamas, suuski soendades ja kas käsitsi, või koolutuspuude abil tagasi paenutades.

**Tõrva imbu-
tamine
suuskadesse.**

Kasulikum ja praktilisem on tõrva suuskadesse imbutada, mis suuskade iga

ja vastupidavust märksa suurendab. Selleks katta suusa põhi tõrvaga ja suusad asetada kuuma sauna või rehetuppa lae alla, suusa põhjad ülespoole, kus tõrv alalises kuumuses aegamööda ja põhjalikult suuskadesse imbub. Imbunud tõrva korrale tõmmata peale uus kord tõrva jne.

Joon. 6. Vanematele, sirgeks tõmbunud suuskadele võib anda nõgu aurutamise teel, joonisel näidatud viisil.

Sarnast tõrvamisviisi võib tarvitada ka suvel, enne suuskade panipaika asetamist, päikese käes, kuid siin on see paha külg, et tõrv kipub tuule mõjul pigituma. Suuskade tõrvamisel ei ole suuskadele sugugi kahjuks kui kogu suusk s. o. ka suusa pealmine osa saaks vahete vahel tõrvatud.

Määrimine.

On suusad niiskuse vastu kindlustatud, s. o. tõrvatud, kerkib päevakorrale mõ-

Määrimise eesmärk.

nusa ja kiire liuglemise küsimus. Selleks peame suusa põhja võidma vastava määrega, mis soodustaks liuglemist, ühtlasi ka kaitseks suusa põhja kulumise eest.

Enamikule suusatajaist tekitab raskusi just määride ja määrimisviisi küsimus. Oleneb ju nendest tähtsatest teguritest liikumise mõnususe ja kiirus.

On rida juhtumeid, kus hää suusataja on võistluse kaotanud mitte ilmastiku kohaselt määritud suuskade tõttu.

Aegadel, kus suusatamist harrastati peaasjalikult lausikmaal, rahuldas nõudeid küllaldaselt tõrv, rasv ja vaha.

Murdmaa
suusa-
määrid.

Nüüd aga, kus suusasport eelistab murdmaastikku, tuleb leida ka selle maastiku kohased määrid. Kui lausikmaal suuskade tagasilibisemisest tekkinud aja ja kiiruse kaotust tegime tasa puht füüsilise pingutusega, käte jõu tugeva tõukega, siis murdmaastikul sarnasel teel ei jõua meie kuigi kaugele. Sõna tõsisel mõttes jooksevad suusad märke tõusul alt ära ja kõige tugevama pingutuse juures on saavutatud edu väikene. Tagajärjeks on üldvõimatus, mis riisub tahte liikumist jätkata.

Selles võistluses ilmastiku ja maastikuga on kombineeritud eri koosseisudega määride, millised 1) takistavad suuskade libisemist tagasi ja 2) võimaldavad seejuures kiiret ja mõnusat liuglemist.

Murdmaa
suusa
määride
koosseis.

Murdmaamääride koosseisus peab leiduma vaha, kummi, parafiini, tõrva, polietüüli, Veneetsia tärpentiini ja colophoniumi. Nendest ainetest on ilmastiku kohaselt kokku sulatatud teatavates proportsiooni-

des tarvilik segu. Põletatud kummi on see, mis külma ilmaga hoiab ära suuskade tagasilibisemise. Mäkke tõusul, astumisel, tardub lumi suusa põhjale, edasiliuglemisel vabaneb aga suusk lumest. Sama omadus on tõrval sooja, vesise ilmaga.

Välimuselt võime murdmaa määride jagada kahte gruppi. Ühed neist on poolvedelad, teised seebitaolised — kõvad. Esimesed on määratud sooja, vesise ja sellele järgneva karge lume tarvis, teised keskmise ($0-10^0$) ja külmale ilmale (üle 10^0). Loomulik, et nende kuuluvuse määrab määrde koosseis. Nii on tunda vedelate määrde juures rohkesti tõrva lõhna, kõvade juures on teravam põletatud kummi lõhn.

**Murdmaa
määrde
liigitamine.**

Suusa määrde õige käsitamise oskuse saame kätte ainult kogemuste varal. Selle tõttu ei ole sugugi liigne kui harjutustel, treeningutel ka vääriline tähelepanu saaks juhitud kogemuste hankimisele suusa määrde käsitamises.

Enamikus tarvitusel olevad murdmaa suusa määrid on nelja liiki — pakase, keskilma, sulalume, ja kargelume või põhimäärde.

Soovitav on enne määrimist suusk korralikult tõrvata.

Pakasemäärde sobib nagu tema nimigi näitab kõvema külma juures, ütleme üle 10^0 . Pikemate suusaretkete korral võib selle määrde alla asetada õhukese korra põhimääret. Lühematel sõitudel püsib ka pakasemäärde üksinda kaunis hästi. Põhimäärdel on see omadus, et see seob paa-

**Pakase
määrde ja selle
tarvitamine.**

lismääret paremini suusaga, ega takista suuskade liuglemist. Põhimääre tuleb kanda suusale kas pintsli või sõrme abil. Juhul, kui määre on kõva, soendada vähe määre purki.

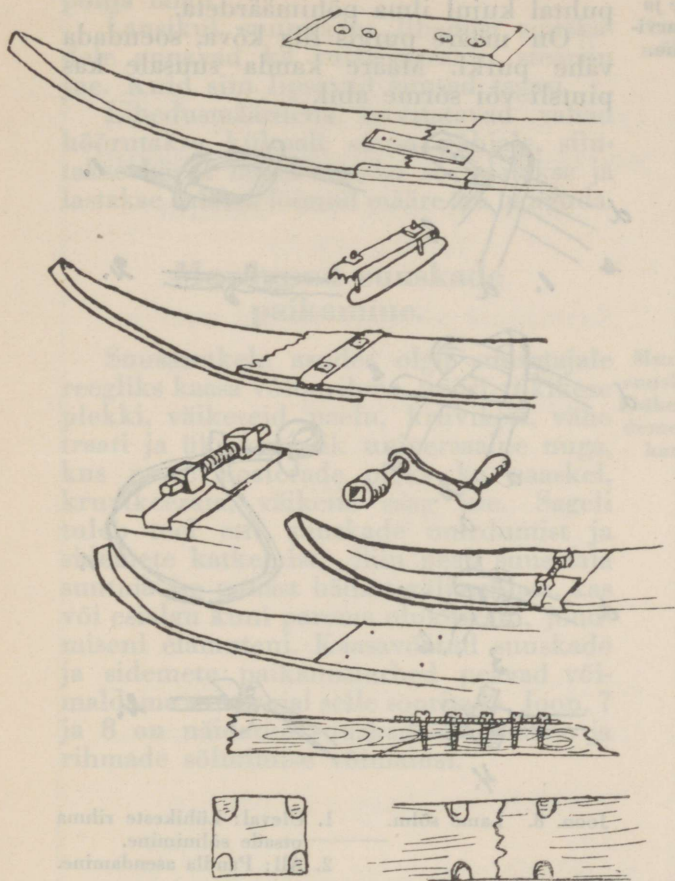
Enne päälismäärde (pakase) pealemäärimise lasta põhimääre korralikult ära tarduda, viies suusad välja.

Päälismääre kantakse peale hõõrudes määret suusa põhjale ja siludes selle käega või korgiga tasaseks. Pakasemääret ei ole soovitatav soendada, sest selle tagajärjel võib määre kaotada oma tagasilibisemise takistamise omaduse.

Kogemuste varal võib jõuda selgusele, millised lumeolud kulutavad rohkem määret ja selle kohaselt tuleb ka siis määret käsitada. Suusatades maastikul, kus rohkem mägesid kui lagedat, kanda päälismääret suusa põhjale ebatasaselt, mis tunduvalt hõlbustab märke tõusu.

Keskilma
määre ja selle
tarvitamine.

Keskilma määret tarvitatakse 0—10⁰ külma juures. Keskilma juures on raskem kui ühegi teise ilmaga leida sobivat määret ja just selle ilma ja lume kohase suuskade määrimisel tehakse kõige rohkem vigu. Näitab kraadiklaas 0⁰ ja seega ei ole külma ega sooja ja seejuures sajab lisaks veel värsket lund, aitavad hädast välja ainult suusataja isiklikud rohked kogemused. On tarvis katsetada siin mitut määrimisviisi. Õhukene kord keskilma määret, ühes selle alla asetatud õhukese põhimäärde korraga, annab suuskadele mõnikord hää liuglemise.

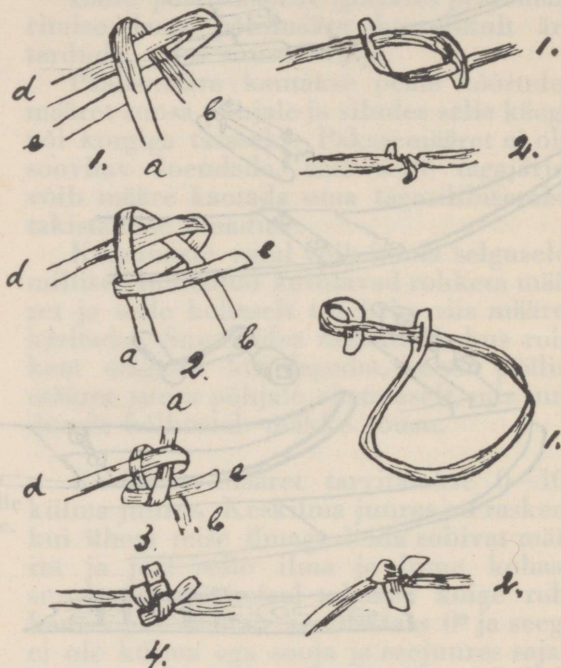
Ex bibl. univ. Tart.

Joon. 7. Murdunud suuskade paikamine.

Sulalume
määre ja
selle tarvi-
tamine.

Sulalume määret tarvitatakse enamjagu
puhtal kujul ilma põhimäärdeta.

On määre purgis liig kõva, soendada
vähem purki. Määre kanda suusale kas
pintsli või sõrme abil.

Joon. 8. Lame sõlm.

1. Üleval: Lühikeste rihma
otsade sõlmimine.
2. All: Pandla asendamine.

Kargelume
määre ja
selle tarvi-
tamine.

Kargel ja hangelisel lumel tarvitatakse
kargelume määret puhtal kujul, määrides
seda õhukeselt suusa põhjale ja siludes

määrde käega ühetasaselt üle kogu suusa põhja laiali.

Lausikul suusatastes libedust suuskadele annavad ka vaha, parafiin, steariin jne. Kuid siin lipsavad suusad tagasi.

Lausiku
määrded.

Libedusmäärdena tarvitataavad vahad hõõrutakse külmalt suusa põhjale, silutakse käega laiali, suuska soendatakse ja lastakse sulama löönud määre ära hanguda.

Murdunud suuskade paikamine.

Suusaretkele asudes olgu suusatajale reeglits kaasa võtta rihma, nööri, tükikese plekki, väikeseid naelu, kruvikesi, vähe traati ja üks korralik universaalne nuga, kus peale noaterade oleks ka naaskel, kruvikeeraja, väikene saag jne. Sageli tuleb teel ette suuskade murdumist ja sidemete katkemist. Siin peab suusataja suutma ise ennast hädast välja aidata, kas või esialgu kuni parema olukorrani, jõudmiseni elamuteni. Kaasavõetud suuskade ja sidemete paikamistarbed peavad võimaldama suusatajal selle sooritada. Joon. 7 ja 8 on näidatud suuskade paikamise ja rihmade sõlmimise võimalusi.

Murdunud
suuskade ja
katkenud si-
demete pai-
kamine.

Suusatööstus
O-Ü. LEBECKI, PABSTEL & Co.

S. Tartu mnt. 30, Tallinn

Telefon 306-10

*Soovitame tööstuse ladust suures
valikus:*

Suuski: Murdmaa

Turist

Telemark

Jahi

Hüppe

Eskimo

Vesisuuski

suusatarbeid: suusakeppe, sidemeid jne.

Uudisena: eskimo- ja vesisuusad.

Hinnad väljaspool võistlust.

*Suuskade parandus, tõrvamine, side-
mete kinnitamine jne. kiire ja korralik*

Täielikum spordiäri Eestis

Kaubamaja „Sport“

Tallinn, Suur Karja 18, kõnetr. 446-00

Soovitab spordiabinõusi kõigil aladel.

Talihooajaks:

Suusad igas valikus

Suusa kepid, pilliroost ja puust

Suusa sidemed (Siukola, Huitfieldt jt.)

Suusa vaha ja tõrv

Suusataja ülikonnad

„ mütsid

„ kindad nahast ja villased

„ swiitrid ja sallid

Liurauad, tõukekelgud, mäekelgud,
lastekelgud, hokkei varustus j. n. e.

Kiire ja asjatundlik

spordiabinõude parandus

Spordiseltsidele hinnaalandus

Nõudke hinnakirju